

نقدی بر نگرش هزینه‌ای به حق بیمه تأمین اجتماعی

جذب تمام منابع در تعهدات بیمه‌ای

گزارش

قرار گرفتن کاهش ارزش دارایی‌های سازمان‌های بیمه‌گر اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی و کاهش ورودی‌های آنها در صدر مشکلات اقتصادی کشورها و باز شدن پای توصیه‌های بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول به آن، در پیچه جدیدی را به روی افکار عمومی نگران از «توقف تعهدات» این صندوق‌ها باز کرد. این وضعیت موجب شد بیمه‌شدگان، بازنشستگان و پژوهشگران، گزارش‌های رسانه‌های آنلاین و مقاله‌های مطبوعاتی مرتبط با این موضوع را پیگیر شوند. درست است که آنها با هدف یافتن چرایی پیدایش این مشکلات به رسانه‌ها رجوع کردند اما آرام‌آرام با ادبیات بیمه‌ای نیز آشنا شدند. به همین سبب، کم‌وبیش می‌دانید نظام‌های بیمه‌ای و صندوق‌های مرتبط با آنها، از محل حق بیمه‌ها یا همان سپرده «حساب انفرادی» خدمات و مزایای بیمه‌شدگان و بازنشستگان عضو تعریف می‌کنند. بنابراین هر حساب انفرادی که یک بیمه‌شده به اعتبار اشغال ایجاد می‌کند، محل دسترسی به مزایای تعریف شده محسوب می‌شود.

چارچوب مزایای تعریف شده

بسیار توجه به اینکه صندوق‌های بازنشستگی کارآمد از نظام مزایای تعریف شده (DC) یا همان Defined Contribution بهره می‌گیرند، خدمات خود را به صورت یکسان تعریف نمی‌کنند و سطح دسترسی دارندگان حساب‌های انفرادی به کمیت‌های مرتبط با خدمات و نه کیفیت آنها متفاوت است. در چنین نظامی حق بیمه متصل به تعهدات سازمان‌های بیمه‌گر، اصل گرفته می‌شود. در نتیجه هرچه میزان حق بیمه وصول شده از بابت هر بیمه‌شده بیشتر باشد خدمات متنوع‌تری در قالب بیمه‌های آزاد و اختیاری ارائه می‌شوند. در قالب بیمه‌های اجباری نیز با وجود مشترک بودن بسیاری از تعهدات، سطح مزایای مرتبط با تعهدات متفاوت است. برای نمونه اگر فردی شایسته میزان مقرری ماهیانه او متأثر از میانگین دستمزد ۹۰ روز آخر بیمه‌پردازی او محاسبه می‌شود؛ چراکه هرچه دستمزد سه ماه منتهی به بیکاری بیشتر باشد، حق بیمه بی‌شتری هم پرداخت شده است. در مورد سایر خدمات و تعهدات نیز چنین وضعیتی وجود دارد. مثلاً میزان غرامت دستمزد ایام بیماری یا حوادث که دیگر تعهد سازمان تأمین اجتماعی به بیمه‌شدگان محسوب می‌شود، برگرفته از جمع کل دریافتی بیمه‌شده در آخرین ۹۰ روز قبل از شروع بیماری است؛ حتی قانونگذار در مورد «کارگران کارمزدی» یعنی آن عده که «دستمزد ثابت» دریافت نمی‌کنند و مزد آنها بر اساس حجم کار تعریف می‌شود هم چنین وضعیتی را وضع کرده است.

افزایش مصارف تأمین اجتماعی

به واسطه حق بیمه وصول شده از روی دستمزد، سازمان تأمین اجتماعی ناچار به افزایش سطح تعهدات خود است. با توجه به اینکه سال به سال متأثر از افزایش تورم و تأثیر آن بر هزینه‌های زندگی، دستمزد کارگران افزایش می‌یابد، سازمان هم سطح مصالغ مربوط به تعهدات خود را افزایش می‌دهد. برای نمونه در حوزه مستمری، تأمین اجتماعی باید سهم حق بیمه وصول شده از ناحیه افزایش دستمزد را صرف پرداخت

مستمری بازنشستگان کند، اما با توجه به اینکه به سبب تمایل کاهشی رشد جمعیت در ایران که به سمت صفر میل می‌کند و اینکه جمعیت جوان و فعال کشور متناسب با افزایش سن امید به زندگی به حدود ۷۶ سال و رشد تعداد مستمری‌بگیران بازنشسته، رشد و اشتغال پیدا نکرده‌اند، نسبت تعداد بیمه‌پرداز به بازنشسته کاهش یافته است.

به همین دلیل وصولی‌های بیمه‌نه تنها با مستمری‌ها سر به سر نمی‌شوند بلکه از آنها کمتر هم می‌شوند. این وضعیت شرايطی را به وجود آورده که سازمان بیمه‌گر صرفاً با حق بیمه‌هایی که از ناحیه افزایش سالیانه دستمزد وصول می‌شوند، تعهداتش را بجا آورد و مبالغی را هم از سود سرمایه‌گذاری و محل‌های دیگر بر روی آن قرار دهد تا اگر کسری از بابت سر به سر نشدن حق بیمه و تعهدات به وجود آمد که معمولاً هم می‌آید، پوشش داده شود.

فشار تعهدات به صندوق‌ها

به هر ترتیب حق بیمه‌ها بزرگترین سازمان‌های بیمه‌گر را هم از ناحیه تعهداتشان سیراب نمی‌کنند و در شرایط کنونی اقتصاد هم که از گذشته به جامانده نمی‌توان وضعیت دیگری را برای تعهدات صندوق‌ها از جمله تأمین اجتماعی که بیش از ۴۴ میلیون نفر از جمعیت کشور را در حمایت اجتماعی خود دارد، متصور شد. به این ترتیب، حق بیمه‌ها صرفاً اساس تنظیم تعهدات کوتاه‌مدت و بلندمدت تأمین اجتماعی و نه تأمین‌کننده صفر تا صد آن هستند. با توجه به افزایش ۵۷ درصدی دستمزد‌های کارگران و اینکه ۲۰ درصد از مجموع مزد و مزایای مزدی، به عنوان سهم حق بیمه کارگر و کارفرما تعیین می‌شود، برخی به مبالغ حق بیمه انقصاد کرده‌اند؛ در حالی که نه سازمان تأمین اجتماعی و نه دولت نفعی از این موضوع نمی‌برند.

هدف گرفتن اصل

یکی از نمایندگان صنفی کارگران در هیأت مدیره کانون شوراها و اسلامی کار استان تهران با انتقاد از این برداشت به آتیونو گفت: «برخی تصور می‌کنند

حق بیمه کارگر هزینه‌ای است که از جیب خود می‌پردازند، در حالی که هیچ حاصلی برای کارگر و جامعه ندارد و صرفاً صندوق بیمه‌ای از آن نفع می‌برد. این در شرایطی است که سازمان تأمین اجتماعی به عنوان متولی تأمین آتیه کارگران و بیمه‌پردازان، هزینه‌های اجرای تعهدات را تأمین می‌کند؛ خواه حق بیمه‌ها متناسب با این تعهدات باشند یا نباشند.»

محمد باقری با بیان اینکه سازمان تأمین اجتماعی منبع نهادهای برای ایجاد تمرکز در نظام رفاه و تأمین اجتماعی و پلی برای اجرای سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی محسوب می‌شود، افزود: «تعهدات این سازمان پیوسته و به طور معناداری رشد می‌کند و چنانچه حق بیمه‌ها را از آنها بگیریم، بر زمین می‌ماند و دولت‌ها دچار مشکل می‌شوند. اینکه چون تورم در اقتصاد ایران وجود دارد و متناسب با آن دستمزد و حق بیمه افزایش می‌یابند، دلیل نمی‌شود که اصل تأمین اجتماعی را هدف قرار دهیم.»

این عضو تشکل صنفی کارگران استان تهران با اشاره به بخشودگی جرائم بیمه‌ای کارفرمایان و تقسیط آنها و همچنین کمک پارانهای دولت در بودجه به کارگاه‌های کمتر از پنج نفر کارگر در قالب معافیت سهم بیمه کارفرما، گفت: «سازمان تأمین اجتماعی

مؤثر منجر می‌شود، همچنین ضریب جینی در جامعه را کاهش خواهد داد؛ چون باعث ارتقاء قدرت خرید کارگران و کاهش شکاف طبقاتی در جامعه می‌شود.» وزیر کار همچنین با اشاره به بسته حمایتی پیش‌بینی شده دولت از کارفرمایان، اضافه می‌کند: «برای حمایت از بنگاه‌های اقتصادی، واحدهایی که ضمن تثبیت نیروی کار اقدام به جذب نیروی جدید کنند می‌توانند از این بسته استفاده کنند.» به گفته عبدالملکی، این بسته شامل مجموعه حمایت‌های مالی، مالیاتی، بیمه‌ای و آموزشی است که در نوع خود بی‌سابقه است و در گذشته این نوع بسته حمایتی وجود نداشته است.

همراهی کارفرمایان با مصوبه مزدی

معاون روابط کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز در ارتباط با بسته حمایتی کارفرمایان با اشاره به اینکه بسته حمایتی شامل بیمه تأمین اجتماعی، مالیات و سایر موارد از کارگاه و کارفرمایان تا پایان اردیبهشت‌ماه ابلاغ می‌شود، می‌گوید: «در این بسته وظایف بانک‌ها و نهادها در حمایت از بنگاه‌ها و واحدهای کوچک و متوسط مشخص شده تا موانع تولید رفع شود.» علی حسین رعیتی فرد با اشاره به افزایش ۵۷٫۴ درصدی افزایش دستمزد کارگران می‌گوید: «عده‌ای این درصد را بزرگنمایی می‌کنند، در حالی که حقوق کارگران نسبت به سال گذشته تنها یک میلیون و ۵۶۰ هزار تومان افزایش یافته است؛ همچنین کارفرمایان همراهی کردند.» به گفته رعیتی فرد، مصوبه دستمزد سال ۱۴۰۱ کارگران از فروردین‌ماه قابل اجرا بود و در صورتی که کارفرمایان و یا کارگاه‌ها تخلف کنند کارگران در صورتی که حقوق و مزایای قانونی دریافت نکردند،

می‌توانند به ادارات کار مراجعه و درخواست خود را ثبت کنند. وی همچنین با بیان اینکه رصد بازار کار را دنبال کرده‌ایم و تعدیل نیرویی انجام نشده است و طبق آمارها تعدیل نیروی کار نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش یافته است، اضافه می‌کند: «بر اساس آمارها شکایت کارگران امسال نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۴۴ درصد در یافت بیمه‌بیکاری در صد کاهش یافته است.»

تداوم حمایت از کارفرمایان و کارگران

تصویب افزایش ۵۷٫۴ درصدی حداقل مزد نیروی کار در سال ۱۴۰۱ توسط شورا عالی کار با توجه به افزایش مزد بیشتر از تورم که به ندرت در سال‌های گذشته اتفاق افتاده، در شرایطی که تورم عده‌های حول ۴۰ درصد در کشور نشان می‌دهد و با نگاه به کاهش قدرت خرید نیروی کار در سال‌های گذشته در مقایسه با میزان تورم، نقطه آغاز مناسبی و امیدوارکننده‌ای برای حمایت از نیروی کار است. همچنین در راستای ایجاد تعادل سیاستی در بازار کار و تولید، بسته حمایتی دولت از کارفرمایان بخصوص فعالان اقتصادی بخش خصوصی به عنوان بانیان و سرمایه‌گذاران اصلی تولید در کشور، نیز می‌تواند بخشی از مشکلات کارفرمایان را در ارتباط با مسائل مالی، تسهیلاتی، قانونی، بیمه‌ای و مالیاتی حل کند که البته شاید بتوان رمز اثرگذاری این اقدامات هماهنگ دولت در حمایت همزمان از کارکنان تولید به عنوان کارگران و کارفرمایان به عنوان شرکای اجتماعی در بحث کار و تولید را تداوم سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی دانست و در این شرایط است که باید از بازار کار انتظار رونق تولید داشت.

نکته

تأمین سلامت کارگران در کنار معیشت

مدیرکل امور اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در مراسم امضای تفاهنامه همکاری مشترک میان معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت کار و ستاد مبارزه با مواد مخدر گفت: «یکی از سیاست‌های دولت در کنار معیشت، بحث سلامت کارگران است.» هادی بهداد بیان کرد: «به هیچ عنوان به دنبال کار نمادین نیستیم و صرفاً به‌رغم اینکه پیشگیری سطح یک بسیار مهم است نباید در این سطح متوقف شویم.» وی اضافه کرد: «جامعه هدف کارگری را در حوزه پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر به هیچ عنوان نباید جدا از خانواده‌ها ببینیم.» وی گفت: «بر اساس اعلام وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، پوشش صادر وزارتخانه در حوزه برنامه‌های سلامت از یک باید به ۳ میلیون نفر در سال جاری افزایش پیدا کند.» بهداد ادامه داد: «حدود ۸۰ درصد از کارگران کشور در جمعیت هدف طرح پارک‌های کار و تولید در این حوزه به کارگاه‌های ۲۰ تا ۵۰ نفر اختصاص دارد.» مدیرکل امور اجتماعی وزارت کار تصریح کرد: «در ارتباط با خروجی عملکردی کانون پارک‌های کار و تولید، شاخص واقعی و بر مبنای خروجی کار است.» وی اضافه کرد: «۲ هزار و ۷۲۰ ایستگاه به‌رگر در استان‌ها شناسایی شده و تعهد محدود ۲۲۰ کانون پارک‌ها بود در حدود سه ماه گذشته دوبرابر این آمار احداث شده و ۴۵۰ کانون تأسیس شده است.»

پیام عابدی

روزنامه‌نگار

به واسطه حق بیمه وصول شده از روی دستمزد، سازمان تأمین اجتماعی ناچار به افزایش سطح تعهدات خود است.

راهنم‌دهی

تأمین اجتماعی در حوادث و بلایا

رییس اداره مدیریت بحران و پدافند غیرعامل سازمان تأمین اجتماعی، پدافند غیرعامل تأمین اجتماعی را بازاری مؤثر سازمان به منظور بهره‌برداری بهینه از امکانات موجود، ارزیابی مسائل برای ارتقاء خدمات و ارائه تدابیر پیشگیرانه به‌ویژه در موارد بحرانی عنوان کرد که این اقدامات نه تنها منجر به کاهش خسارات مادی می‌شود، بلکه از ابعاد معنوی نیز می‌تواند آسیب‌ها را به حداقل برساند. به گفته او بسیاری از مسائل با راهبردهای مناسب قابل حل است. سعید ضامنی با اشاره به اجرای برنامه‌های پدافند غیرعامل در سازمان افزود: «یکی از این برنامه‌ها «بجساد و تجهیز مخازن ذخیره آب اضطراری در مراکز درمانی» است که پس از استعلام از ۳۲ مدیریت درمان استان در سطح کشور و بررسی وضعیت ۵۵ بیمارستان متقاضی از مراکز ملکی سازمان انجام شده است.» وی اظهار کرد: «در این فرایند، علاوه بر انطباق اقدامات این برنامه با چک‌لیست‌های استاندارد، عواملی مانند بررسی وضع موجود، نیازسنجی و برنامه‌های پیشنهادی بیمارستان‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفته است.»

رییس اداره مدیریت بحران تأمین اجتماعی گفت: «در نتیجه برای ۲۳ بیمارستان در راستای مدیریت مصرف آب در شرایط بحران، برنامه‌هایی در نظر گرفته شده که اصلاح سیستم تحت فشار از جمله آن است. همچنین سالم‌سازی آب طبق دستورالعمل‌های بهداشتی و به‌سازی و افزایش ظرفیت مخازن ذخیره آب از دیگر مواردی است که برای اجرای بهینه مدیریت مصرف آب پیش‌بینی و تأکید شده است.»

دولت علاوه بر اینکه به کارگران توجه می‌کند در راستای حمایت از کارفرمایان هم بسته‌هایی را برای حمایت از تولید و توسعه اشتغال طراحی کرده که در دولت تصویب می‌شود

آرتان بهاروند

روزنامه‌نگار

بسته حمایتی به کارفرمایان می‌رسد

ارکان تولید تحت پشتیبانی دولت

گزارش

یکی از الزامات بازار کار و تولید به عنوان چرخ محرک اقتصاد و توسعه، تدوین سیاست‌های لازم در راستای ایجاد توازن بین ارکان تولید، بخصوص در بخش‌های کاری و کارفرمایی است و مادامی که شرایط کار برای هر کدام از پایه‌های مرتبط با تولید متناسب با واقعیات بازار کسب و کار و اقتصاد نباشد، چرخ تولید با مشکلاتی مواجه خواهد شد. کارفرمایان بخش خصوصی به عنوان یکی از ارکان مهم تولید، صنعت و خدمات در کشور علاوه بر سرمایه‌گذاری، ایجاد اشتغال، کارآفرینی و اثرگذاری در مسیر تولید، بخشی از بار مسئولیت دولت‌ها را در راستای ایفای تعهدات مرتبط با کار و اشتغال و ایجاد ارزش افزوده برعهده دارند و با توجه به اثرگذاری و حضور مفید این بخش از جامعه کار و تولید در عرصه‌های اقتصادی، انتظار این است که دولت‌ها به عنوان متولیان اقتصاد و تولید در کشور، راهکارهایی برای حمایت از این قشر و بستر سازی برای ادامه فعالیت آنها را برعهده داشته باشند.

حمایت از بنگاه‌ها در راستای تولید ملی

یکی از راهکارهای حمایت از تولید ملی به عنوان شاخص اثرگذار در توسعه و ایجاد رفاه در جامعه، تقویت و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی است و بر این اساس در سال «تولید، دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین» بر مسائل تولید و اشتغال‌آفرینی به عنوان شاخص‌های تأثیرگذار در رشد و توسعه اشاره و تأکید شده است و طبیعتاً بنگاه‌های تولیدی و خدماتی که نقش بسزایی در این خصوص ایفا می‌کنند، باید تحت حمایت قانون و دولت باشند تا در این حوزه ایفای مسئولیت کنند.

یکی دیگر از راه‌های حمایت همزمان از نیروی کار و بنگاه‌های تولیدی، سیاستگذاری در حفظ اشتغال موجود در کارگاه‌ها و کارخانجات است و در واقع، این اقدامات می‌تواند علاوه بر تثبیت اشتغال برای